

Debatt

Idealismen hos Norberg-Schultz

Lars Jadelius

Arkitekturens teori och historia, CTH

Jag disputerade i april 1987 på en avhandling med titeln: *Folk, form och funktionalism. Om allmänt och gemensamt i offentlighetens arkitektur med utgångspunkt från Helsingborgs konserthus*. Den är ett försök att med historisk utgångspunkt underbygga ett ställningstagande till arkitekturen idag. Med en studie av ett av funktionalismens finaste genombrottsverk som grund, har jag försökt fördjupa kritiken av funktionalismen. I det arbetet har jag inte bara funnit postmodernismens ställningstaganden till funktionalismen i dessa avseenden vara ytliga, utan i flera viktiga avseenden okritiska. Med denna artikel vill jag fördjupa diskussionen om postmodernismen något utöver avhandlingen.

I det första numret av Tidskrift för arkitekturforskning recenserades avhandlingen. Recensionen ger emellertid en så oklar och skev bild av vad boken går ut på, att jag känner mig tvungen att svara på något sätt. Recensenten måste fått på sig glasögon med något egendomligt polariserande filter den dagen han skrev den.

Jag tror därför inte att det skulle vara intressant för tidningens läsare att jag går i svaromål direkt eller påpekar alla de feltolkningar, felcitat och förvrängningar som smugit sig in.

Jag ska istället själv utveckla några av de viktigaste tankegångarna i min avhandling. För att ändå något anknyta till recensionen tar jag min utgångspunkt i en av de ballonger som recensenten blåser upp. Den ger också en god bild av hur han handskas med texten i övrigt.

På ett ställe står det i recensionen, utan någon närmare förklaring, att jag "arkitekturteoretiskt tycks ha svårt Norberg-Schultz's *genius loci*, den arkitekturteoretiskt grundläggande principen om en Platsens Arkitektur, om inte med hull och hår så dock till fullo (s. 182)."

Det hade varit intressant om recensenten hade påvisat eller diskuterat eventuella paralleller med Norberg-Schultz teoribygge. När jag skrev avhandlingen hade jag emellertid inte satt mig in i någon av Norberg-Schultz skrifter, eftersom jag inte uppfattat någon framkomlig väg

varken via den postmodernistiska arkitektur han förespråkar eller via postmodernismen överhuvud taget. När jag nu ändå läser vad han anser om *genius loci* finner jag att även hans teorier i grunden är annorlunda än mina.

Nu är inte Norberg-Schulz' teorier om *genius loci* (platsens själ, platsens ande, knappast Platsens Arkitektur) sådana att de låter sig sväljas i någon enkel munbit. Vid alla mina försök att fånga dem som en helhet glider de ur mina händer. Jag skall ändå försöka presentera några av dess mest väsentliga element, för att därefter mot denna bakgrund utveckla några av de tankegångar som min avhandling söker förmedla.

Till att börja med knyter Norberg-Schulz sina teorier till ett fenomenologiskt synsätt. Det vill säga han ansluter sig till en skola som utgår från den betydelse och mening som vi människor tillskriver tingen, inte från hur tingen egentligen är. Intresset fokuseras på människors *beskrivning* av verkligheten. Hans mycket begränsande tolkning av *genius loci* inskränker sig följaktligen till 'psykologiska funktioner'. Dessa reducerar han dessutom till två. Kraven på arkitekturen omfattas inte av mer än 'orientering' och 'identifikation'.¹

Det kännetecknande för det *genius loci* han förespråkar blir då att en psykologisk identifikation och orientering bör eftersträvas genom att arkitekten uppövar en känslighet för

Humana Building, arkitekt Michael Graves.
Ur *ByggeKunst* 6/86

platsens egenart. Men i modern arkitektur kan och bör dock denna tolkning, enligt Norberg-Schulz, vara helt 'fri' och bestå av en mångfald 'minnen'. Med minnen syftar han här på något som han föreställer sig som evigt mänskligt tankemönster – så kallade arketyper. Han betraktar nämligen arkitekturen som "ett språk, som tolkar och väljer mellan arketyper". "Men man skall komma ihåg", skriver han samtidigt, "att arketyperna inte är isolerade enheter, utan

är delar av en sammanhängande struktur inneboende i själva världsallet ...”²

Detta innesluter enligt mitt sätt att se något mycket motsägelsefullt i Norberg-Schulz tankar. Å ena sidan skall arkitekturen ge varje plats en egenart, genom att tolka dess givna karaktär. Å andra sidan skall dessa tolkningar referera helt fritt till världsallet och hela mänsklighetens mångfald av arketyper. Oklarheten uppstår, enligt min mening, framför allt i det alltför enkla användandet av begreppet plats. Han talar om byggnadsplatserna som om de inte vore befolkade av socialt aktiva styrande och byggande subjekt. Det blir i hans skrivning istället det arkitektoniska språket som i sig självt ”tolkar och väljer arketyper”. Den historiska processen och de sociala motsättningarna blir i hans arkitekturteori höllda i dunkel. Därmed försvinner frågan om i vems intresse och på vilkas uppdrag som arkitekten tolkar platsens egenart. Platsens egenart reduceras till en fråga om identifierbarhet och orienterbarhet i en föreställd kosmopolitisk värld av allmänmänskliga och eviga ’arketyper’.

I sin artikel i *Magasin Tessin* antyder Norberg-Schulz visserligen en insikt i att förutsättningarna för platsens identifikation är av social natur och har förändrats historiskt sett. Men han går inte in på denna utveckling eller gör något försök att förstå denna med hjälp av den kun-

skap som finns tillgänglig inom området. Han skriver här bara att det förr i tiden var arkitektens uppgift att göra en etnisk domän synlig. ”Kännetecknet för vår tid är emellertid den öppna, ’globala’ världen där de ’etniska domänerna’ förlorar sin skärpa, och där vi så att säga upplever en ’platsernas samtidighet’. Fysiskt sett befinner vi oss på en plats i taget, men varje dag förs hela jorden till oss via de nya medierna. Detta är den existensiella situationen bakom det som modernismens pionjärer kallade det ’nya rumsbegreppet’. Amerika är prototypen för denna öppna värld”³

När jag i min avhandling sökt analysera offentlighetens arkitektur och funktionalisternas syn på denna, så har jag sett det som absolut nödvändigt att söka en tolkning av samhällets utvecklingsfaser. Samma metod har jag också lagt till grund för mitt ställningstagande till arkitekturutvecklingen idag.

Recensentens hänvisning i citatet ovan från hans recension måste syfta på följande passus i min text: En tankefigur, som erkänner varje plats och varje byggnad som uttryck för ett konkret socialt sammanhang och som skapad med ett samarbete, inte bara mellan olika individer utan även mellan olika öppna gemenskaper, korresponderar, vill jag hävda, med ett annorlunda arkitekturtryck (sida 182).

Detta avsnitt sammanfattar de tolkningar och resonemang jag fört tidigare i avhandlingen och är inte

särskilt klagörande så här utbrutet ur sitt sammanhang. Skillnaden i hållning gentemot Norberg-Schulz är dock påtaglig. Jag har här nämligen sammanfattat min tolkning av arkitekturen just såsom uttryck för historiskt betingade sociala relationer och föreställningar. Jag vill däremot inte förneka att husen har en betydelse för vår förmåga att orientera och identifiera oss, men det är en allvarlig begränsning att se dessa faktorer som enbart av psykologisk och allmänmännisklig natur. Platsen är i sig även ett resultat av såväl formella som informella tillhörighetsrelationer. En människas förhållande till en plats bestäms i hög utsträckning av hennes individuella eller kollektiva förhållande till dess tillkomst, dess utveckling och dess faktiska rättsliga bestämning. Det är inte heller svårt att inse att de av Norberg-Schulz antydda förändringarna har skett med stark knytning till den sociala utvecklingen. I just detta fall den borgerliga samhällsomvandlingen. Denna har tagit sig uttryck i ett flertal radikala brott i arkitekturutvecklingen, där funktionalismens nya öppna rumsbegrepp för mig framstår som en betydelsefull fas.

I den mån funktionalisterna förordade en socialistisk samhällsomdaning menade de ett starkt inflytande från fackmännen med statens hjälp. Oavsett om de tog ställning för socialismen eller inte satte de likhetstecken mellan stat och samhälle. De uppfattade därmed alla

“ett överordnat allmängiltigt uttryck” som möjligt och önskvärt i offentlighetens arkitektur. Det är betydelsefullt att notera att här ansluter sig Norberg-Schulz till funktionalisterna. Visserligen med reservationen att dessa inte förstod att platsen kunde bibehålla sin betydelse inom ramen för det ‘öppna rumsbegreppet’, men här finns en grundläggande gemenskap.

Jag menar att det är just i kritiken av det öppna rumsbegreppet som nyckeln till en konstruktiv framåtsyftande utveckling av arkitekturen finns. All positiv och reell öppenhet måste visserligen sökas inom ramen för en social och kulturell komplexitet, men också, enligt min mening, relateras till olika former av faktiska gemenskapsrelationer och faktiska samhälleliga intresse motsättningar och inte sträva efter en upphöjd allmängiltighet. Människors identifikation är idag inte heller enkelt bunden vare sig till platsen, den lokala gemenskapen, nationen eller allmänt till världssalltet. Varje byggnad, varje plats relaterar sig specifikt till sin tillkomst och sin historia, till sina byggherrar och till sina brukare. Huset respektive platsen blir, vare sig man vill eller inte, ett uttryck för ett spel mellan delvis motsatta materiella och ideologiska krafter av komplex karaktär. Arkitekten måste medvetet orientera sig och öppet tolka denna situation för att lära sig se vad som är positiv pluralism och vad som är oförenliga in-

tressen. I det senare fallet måste vi öppet välja väg istället för att skyla över och söka gestalta dem som berikande inslag i arkitekturen.

Under 1900-talet har exempelvis den ihärdiga bodelningen mellan det privata och det offentliga börjat upplösas. Detta har skapat en situation där både den privata integriteten hotas och samhällligheten intervereras av starka privata intressen och blir allt svårare att uppfatta som allmängiltig och allmännyttig.

Lika lite som i andra historiska sammanhang finns här någon väg tillbaka till lokalsamhällets idylliska samvaro. Inte heller är det möjligt att återupprätta drömmen om en tydlig rågång mellan en privat och en offentlig sfär. Vi måste istället söka en väg som medvetet utvecklar både enskild och kollektiv integritet, samtidigt som det samhälleliga ansvaret stärks i 'privata' sammanhang. Sammanvävningen av de privata domänerna liksom de 'etniska' domänerna innebär inte att de försvinner. Makten över platsen kan aldrig fullt ut bli allmän. Här måste alltid finnas många olika grupper av människor med sina särskilda relationer till platsen. Domänerna upplöses enbart som sammanhållna och inneslutande grupperingar. Komplexen av olika domäner kan ses som uttryck för den universella samhällligheten för 'världsalltet', endast om de samtidigt är uttryck för en väv av faktisk samhällighet på ett mer näraliggande plan. Denna

uppfattning leder till att vi måste erkänna att ett levande samhälle är fyllt av stridigheter av mer eller mindre genomgripande art.

I äldre kulturer, såväl bland de självständiga bönderna som i de feodalt dominerade områdena, fanns en 'etniskt' bunden byggnadskultur med en slags kulturell självzensur, som skapade en prägel av enhet med en visuellt relativt väl sammanhållen arkitektonisk helhetsverkan. Inom denna ram fanns visserligen ett icke oväsentligt utrymme för individualitet och särart. Varje hus eller plats blev unik. Men här härskade 'jantelagen', d.v.s. långt innan denna lag beskrevs var den ett faktum. Man hade den plats samhället givit en, och därefter skulle man bygga och bo. Man kunde knappast ge uttryck för en självständig uppfattning om sig själv. Först sedan man börjat uppfatta detta som ett hinder för den personliga utvecklingen kunde jantelagen upptäckas och ifrågasättas.

De radikala arkitekterna kom under lång tid att se det som en av sina huvuduppgifter att tillintetgöra denna slutna rumsuppfattning. Under ledning av det liberala borgerskapet sökte sig radikalerna fram till en grunduppfattning, där den privata äganderätten och integriteten var en av hörnstenarna. En annan lika viktig hörnsten var dock 'det allmänna bästa' och moralen, som ansågs växa ur offentligheten. Privategendomen blev exklusiv och offentligheten tenderade, i och med att alla kollek-

tiva särintressen skulle undertryckas, att bli alltmer abstrakt. Arkitekturen och rumsligheten kunde i en sådan situation å ena sidan bara uppfattas som ett uttryck för sin ägare eller å andra sidan söka en abstrakt allmängiltighet, utan anknytning till någon enskild eller någon särskild samhällsgrupp. Antingen förnekas den offentliga platsens egenart liksom hos modernisterna eller så knyts denna som hos Norberg-Schulz på något mystiskt vis till platsen i sig självt, till dess natur. Nuet och dess aktörer binds inte samman med platsen och den historiska processen som skapar platsen. Den befintliga platsens arkitektoniska kvaliteter reduceras till dess identitetsskapande funktion eller dess betydelse för individens förmåga att orientera sig.

Det är också oftast ur denna synvinkel som intresset för det offentliga rummet har kommit att betraktas inom postmodernismen. Man har sökt bryta upp funktionalismens tanke att arbeta inifrån och ut på grundval av den enskilda byggnadens funktion, genom att tillfoga ett allmänt intresse för ett spännande och identitetsskapande gaturum. Detta intresse uppmärksammar uterummen, men betraktar då byggnadernas yta, dess fasader, som ett sceneri för det offentliga livet. I själva verket skapas offentligheten i relation mellan gata och hus, mellan ute och inne, mellan det privata och en mer eller mindre allmän tillgänglighet.

Funktionalisternas 'nya rumsbe-

grepp' där man sökte upplösa rummets begränsningar genom att behandla dessa som fritt placerade skivor med glas, släta ytor och obestämda rumsövergångar, har postmodernisterna i allt väsentligt övertagit. Bakom denna öppenhet, bakom alla dessa anonymt uppglasade fasader, sluter sig byråkratin, maktavarna och det anonyma kapitalet. Norberg-Schulz menar att "den traditionella föreställningen om en plats håller på att bryta ihop", men menar att detta inte innebär "att platsbegreppet är föråldrat". "En smältdegel är också en plats och måste få rota sig. I en sådan 'öppen plats' måste varje föremål ha kvalitet, d.v.s. en särskild 'föremålslighet', eftersom tingen inte längre stöder varandra som de gjorde i det förflutna".⁴ Han hävdar med Charles Moore att "vårt grundläggande mål är att göra 'minnesvärda platser'" och med Bart Voorsager att "*plan libre* och den modernistiska arkitekturens collage-liknande form kan kombineras med gestaltelement som *definierar och karakteriserar* platser inom öppna rumssamband".⁵

Min avhandling skall ses som en kritik av denna enligt min mening falska öppenhet. Istället förordar jag en arkitektur som reellt uttrycker och tar ställning i faktiska makt- och ansvarsförhållanden. Demokrati är makt, folkets makt, inte den totala maktlösheten. Den får inte enbart ses som en formell beslutsordning, inte heller enbart som en fråga om fri- och

rättigheter. Det gäller inte minst att ge möjligheter att självständigt dra erfarenheter och stimulera en effektiv och allsidig kunskapsprocess i samhället. En sådan effektivitet förutsätter emellertid ständigt upprepade möjligheter att få lära sig av misstag, att i olika sammanhang få pröva sin övertygelse i handling och uttrycka sin gemenskap med likasinnade. Detta skapar till synes en irrationalitet inte minst i arkitekturen.

Om man, som jag förordar, studerar och behandlar byggnader och rum som uttryck för de konkreta gemenskapernas olika relationer till huset och platsen, blir arkitekturen en tolkning av byggnadens värd/gästrelationer, av olika brukargrupper relationer till dess föränderlighet och gestaltning, av dess relationer till helheten.

Vad som skall betraktas som delar och helheter blir en central fråga i arkitekturen. Eller kanske snarare förvandlas arkitektens helhetssträvanden till en fråga om att tolka sinsemellan relaterade och sammanflätade helhetsambitioner. Vi måste ifrågasätta projektets helhet till förmån för samhällelig helhet. D.v.s. både underordna projektet det yttre

rummet, de sammanbindande rummen, gaturummen, funktionsgemenskaperna, ägogemenskaperna o.s.v. och att tillåta projektets funktionella eller sociala delar att relativt självständigt gestalta sina samhälleliga relationer. Om man verkligen tar fasta på de skilda samhälleliga gemenskaperna som söker sig uttryck och utåtriktade relationer, blir det alltså inte längre frågan om att tillskapa en falsk variation eller sökt småskalighet, utan om att organisera och skapa samhällelig helhet av dessa spridda viljor. Att inom projektens ram ge utrymme för faktiska säregenheter, men också att gentemot samhället delta i sökandet efter en samordning och helhet med hjälp av dessa delars självständiga samhällstillhörigheter.

En rumsuppfattning som motsvarar en sådan grundsyn bygger upp sin öppenhet med hjälp av gestaltad rumslighet och markerade tillhörighetsrelationer, inte genom att låtsas att domäner och gränser inte fanns.

Lars Jadelius

Göteborg den 12 december 1988

Noter

1. Christian Norberg-Schultz, *Et-sted å vaere*. 1986, sida 55.
2. *Magasin Tessin* 2/3/4 1986, sida 26.
3. *ibid*, sida 25.
4. *ibid*, sida 25f.
5. *ibid*, sida 24.

Öppet brev till redaktionen

Sven Thiberg
Byggnadsfunktionslära, KTH

I första numret av Tidskrift för Arkitekturforskning finns en artikel av Eva Friis, forskare vid Projekteringsmetodik KTH, med rubriken "A-forskarens ordproduktion - tankar kring forskarmiljön på KTH/A".

Artikeln påstås "skapa en visuell överblick över respektive avdelningars satsningar på sin forskning". I ett antal cirkeldiagram redovisas fördelningen av avhandlingar, antal doktorander och BFR-anslag på A-sektionens avdelningar. Någon källanvisning anges inte. Läsaren förleds att söka någon form av samband mellan mängd pengar, antal doktorander och antal disputationer, grundad på detta underlag.

En sådan jämförelse skulle under alla förhållanden vara meningslös, av flera skäl: Många BFR-anslag ges redan disputerade forskare eller till forskare som inte ingår i forskarutbildningen. Flera forskare har doktorerat med anslag från andra finansierare än BFR eller på "egna medel".

Ännu mer absurd blir artikeln med hänsyn till att Eva Friis inte tagit med 9 av Byggnadsfunktionsläras tretton disputationer - inte en enda doktor har enligt Friis' tabell producerats sedan 1976. Cirkeldiagrammen blir därmed grovt missvisande och ägnade att ge en fullständigt falsk bild av verklig-

heten, vilket rimligen drabbar forskarutbildningen vid KTH/A i sin helhet.

Vi har förvånats över att detta uppenbara falsifikat har kunnat passera redaktionenens två representanter för KTH/A, forskarassistenten Jerker Lundequist och docenten Björner Torsson. Ännu mer överraskade är vi över att redaktionen låtit meddela att det ankommer på de förfördelade doktorerna att inkomma med rättelse.

Därmed har frågan passerat gränsen för ett beklagligt misstag av en rutinerad redaktion till en principfråga om tidskriftens trovärdighet.

Det är mot denna bakgrund vi vill ge offentlighet åt det inträffade så att läsekretsen får klart för sig att tidskriften inte ställer krav på fakta-redovisning under Debatt.

Vi tycker detta är beklagligt, eftersom vi knutit förhoppningar till tidskriften, som den kanal genom vilken god arkitekturforskning skulle föras ut i den vetenskapliga diskussionen.

För BFL/KTH/A
Sven Thiberg

Svar till Sven Thiberg

Eva Friis

Projekteringsmetodik, KTH

Redaktionen har givit mig utrymme att beklaga en felaktighet i inmatningen av siffror i den tabell som ligger bakom diagram 1 och 4 i min debattartikel – i vilken avdelningen för formlära felaktigt tillskrivits 8 fler, och avdelningen för byggnadsfunktionslära 8 färre avhandlingar under åren 1980 till 1985.

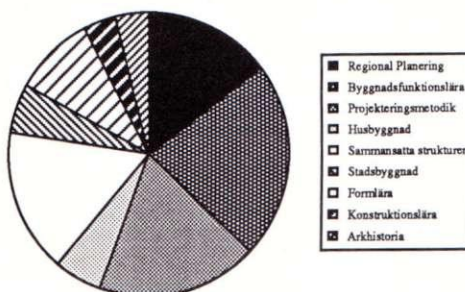
Jag har som källa använt en förteckning över disputationer som kansliet vid A-sektionen, KTH, kon-

tinuerligt uppdaterar. På avdelningen för byggnadsfunktionslära disputerade Jesper Steen och Peter Ullmark gemensamt. Byggnadsfunktionslära har därför 13 doktorer men 12 avhandlingar. Disputationerna är på denna lista fördelade på kalenderår (t. o. m. år 1972), sedermera läsår, och på avdelningar. Bytet av redovisningsprincip från kalenderår till läsår försvårar jämförelsen mellan den ursprungliga listan och tabellen.

Tabellens rätta utseende är:

Avdelning/År	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	Summ.
Regional Planering	1		1	1			2				1	2	1	1	1	1	8
Byggnadsfunktionslära		1		1		2				1	2	2	1	1	1	1	12
Projekteringsmetodik		1		1	2		1	2		1				1			10
Husbyggnad				1						1	1						3
Sammansatta strukturer			5		2									1			9
Stadsbyggnad					1	1	1										3
Formlära						1				1		2	1				5
Konstruktionslära						1							1				2
Arkistoria										1						1	2
Summa avhandlingar/år	1	2	7	3	5	5	4	2	0	5	4	5	3	4	1	3	
Summa godkända avhandlingar																	54

Denna tabell var underlag till artikelns diagram 1, liksom till artikelns diagram 4, ett cirkeldiagram, vars riktiga utseende är:

Detta cirkeldiagram presenterades tillsammans med två andra cirkeldiagram, ett över antalet doktorander på de olika avdelningarna och ett på BFR:s anslag till samma avdelningar över samma år. Som en följd av de felaktiga diagrammen påstod jag felaktigt att avdelningen för formlära har dominerat antalet disputationer på 80-talet. Det är ovedersägligen avdelningen för byggnadsfunktionslära som dominerar.

Redaktionell kommentar

"Dieu me pardonnera, c'est son métier" (Heine).

Redaktionen för Tidskrift för Arkitekturforskning konstaterar att ett numeriskt fel insmög sig i Eva Friis debattartikel om forskningen på KTH-A, och beklagar det inträffade. Då detta föranlett att vår 'trovärdighet' ifrågasatts, och det också från andra håll framkommit kritik mot vårt val av recensenter, vill vi samtidigt ta tillfället i akt att rekapitulera de redaktionella principer vi tillämpar. Dessa är desamma som gäller för andra vetenskapliga tidskrifter:

- Författaren har det slutliga ansvaret för sin artikel. Detta ansvar kan inte överföras till en speciell granskare eller redaktionsmedlem.
- Redaktionens ansvar är att skaffa fram författare, granskare/referenter och recensenter, och att sammanställa inkommet material

Det är min förhoppning att ingen av de felaktigt placerade doktorerna har tagit skada av mitt misstag. Jag hoppas att de, liksom tidskriftens läsare, hyser överseende med detta.

Dessvärre tror jag att ett aldrig så ambitiöst utnyttjande av datorer inte kommer att kunna befria oss från framtida större eller mindre misstag i t. ex. korrekturläsning. Jag beklagar det inträffade.

Eva Friis

– och inte att utgöra något slags slutlig instans för vetenskaplig kvalitetsbedömning.

- Redaktionens ansvar för tidskriftens trovärdighet och kvalitet gäller tidskriften i dess helhet, och inte 'sanningen' i enskilda artiklar. Denna måste bedömas av forskarsamhället i dess helhet.

Följande redigeringsprinciper tillämpas för olika delar av Tidskrift för arkitekturforskning:

- Under rubriken *Artiklar* publiceras texter som har granskats av två referenter. Om så är nödvändigt tar referenten kontakt med författaren och föreslår bearbetningar.
- Under rubriken *Recensioner* publiceras kritik och analyser av rapporter, avhandlingar och böcker. Recensenten svarar för de åsikter och värderingar som framförs.

Redaktionen kan initiera en viss recension, men redaktionen granskar *inte* recensentens granskning av ett forskningsarbete.

- Under rubriken *Debatt* publiceras de artiklar som skall förmedla respektive författares åsikter i någon för arkitekturforskningen intressant fråga. Redaktionen kan initiera sådana artiklar, men lägger sig inte i artikelns innehåll för övrigt.

*

Tidskriften är avsedd att vara ett redskap i arkitekturforskningens tjänst. Den skall i princip fungera som ett kontinuerligt seminarium. För att realisera detta mål, måste merparten av Sveriges arkitekturforskare medverka i den vetenskapliga debatt, som tidskriften är ett av flera fora för. I detta perspektiv är följaktligen det intressanta inte tidskriftens trovärdighet tagen för sig själv, utan trovärdigheten hos arkitekturforskningen som sådan. Ett avgörande kriterium på en disciplins mognadsgrad är just förmågan att bära upp en kvalificerad vetenskaplig tidskrift, och att dess utövare klarar av att driva en kontinuerlig debatt i vetenskapliga frågor.

Inte enbart en redaktion, inte enbart enskilda artikelförfattare, utan alla som arbetar med arkitekturforskning har på sikt ansvar för

forskningens trovärdighet. Ett aktivt engagemang krävs därför från forskarna inom arkitekturområdet. Att skriva artiklar, recensioner, debatter; att ställa upp som granskare/referenter; att ordna seminarier kring intressanta artiklar; och att ge förslag och propåer om viktiga ämnen att ta upp, böcker att läsa, debatter att föra – allt detta är insatser som i första och sista hand syftar till att garantera en hög kvalitet på arkitekturforskningen.

*

Ett sakfel insmög sig också i Sven Thibergs inlägg. Han beklagar att "detta uppenbara falsifikat har kunnat passera redaktionens två representanter för KTH/A, forskarassistenten Jerker Lundequist och docenten Björner Torsson". Då Torsson inte ingick i redaktionen för detta nummer, är han helt oskyldig i sammanhanget.

Till slut vill vi hoppas att denna storm i ett vattenglas trots allt har klargjort ett grundläggande villkor för denna tidskrift: detta är inte en tidskrift av 'oss redaktionsarbetare' för 'er forskare', utan ett forum för vetenskaplig debatt av arkitekturfrågor. Tidskriftens mål är att vara en spegling av arkitekturforskningens praxis, och dess trovärdighet och framtid blir i så fall förknippad med denna. Det är till sist på er, kära läsare, som detta ankommer.

redaktionen.